

Vogels zijn ook dieren*

Hugh Gallacher

Op de vraag 'welke dieren heb je thuis?' antwoordt de vijfjarige Bas: 'Een beertje, dat heet Bruintje, en nog een vogeltje 'Pietje', nog een vis, maar die zijn doodgegaan'. Onderzoekster Marjan Margadant vindt dit antwoord heel opmerkelijk. Niet (wat ik zou menen) omdat Bas echte dieren en zijn speelgoedbeer in één adem noemt. Dat schijnt normaal te zijn bij kinderen van zijn leeftijd. Maar Bas' antwoord is opmerkelijk omdat jonge kleuters vogels en vissen doorgaans niet tot de dieren rekenen. Marjan Margadant vertelt dat een kleuter haar vragend en twijfelend aankijkt als zij vraagt 'zijn vogels geen dieren?' (Margadant 1988).

Vogels zijn ook dieren. Het gemeenschappelijke dat wij, volwassenen, herkennen tussen honden, vogels, vissen en insecten, namelijk dat het allemaal dieren zijn, is geen vanzelfsprekendheid. Kinderen zien het niet. Het moet hun geleerd worden.

Voor kinderen zijn dieren op de eerste plaats aambaar en speelbaar. Vogels en vissen voldoen niet aan het criterium, dus zijn het geen dieren. Kinderen ervaren een kloof waar wij een verbinding weten.

Ook wij zien wel eens een kloof waar zij in werkelijkheid niet is. En net als kleuters brengt dat ons in verwarring.

Nestgeur

Iedere emancipatiebeweging zoekt een zeker isolement, al is het maar tijdelijk. Teruggeworpen op zichzelf, vindt men de saamhorigheid en het zelfbewustzijn die nodig zijn om de gestelde doelen te bereiken. Ook de natuurbeschermingsbeweging heeft in haar ontwikkeling momenten gekend van isolationisme. De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN), met zijn esprit de corps, zijn eigen termen en afkortingen, heeft een nestgeur die de leden deed gedijen. Ook al werden ze door de buitenwereld schamper als zonderlingen bestempeld. Die zelfgekozen afzondering was (is?) zo sterk, dat oud-NJN'ers nog steeds trots zijn op hun gemeenschappelijke verleden. Een verleden dat de communist Wim Klinkenberg en de SER-voorzitter professor Th. Quené gemeen hebben.

Natuurbeschermers zijn zich misschien niet zo bewust van hun uitzonderlijkheid en zij menen misschien zelfs dat hun organisaties altijd wijd open hebben gestaan voor belangstellenden. Dat neemt niet weg dat de natuurbescherming tot op zekere hoogte een eigen 'cultuur' is gaan vormen: met specifieke opvattingen over technologie, economische groei, schoonheid, ethiek en het ideale landschap.

Advocaat

Aan isolement kleven ook nadelen. Beeldvorming bijvoorbeeld. De 'geitsharen sokken' vormen een hardnekkig element in het stereotiepe beeld. Het wordt de natuurbeschermers steeds maar weer nagedragen. Een ander, ingrijpend, nadeel is dat de samenleving de beweging gaat beschouwen als een belangengroepering: als een organisatie (of hoogstens een aantal gerelateerde organisaties) die één specifiek belang vertegenwoordigt. Zoals de Bond van Dienstweigeraars wordt geacht speciaal voor het belang van dienstweigeraars op te komen, zo wordt de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels gezien als 'de advocaat van de vogels'. Wanneer zo'n organisatie publicitair en politiek de juiste toon weet aan te slaan en bovendien

over een indrukwekkend ledental beschikt, wordt er in de openbare besluitvorming weliswaar (enige) rekening gehouden met de desbetreffende belangengroepering, maar toch altijd in een proces van belangenafweging.

In de maatschappelijke arena moet deze belangengroepering opboksen tegen groeperingen die andere, wellicht zelfs tegenstrijdige, belangen vertegenwoordigen.

De invloed van een organisatie is veel stabielere als haar ideeën niet beschouwd worden als een deelbelang, maar als een belang dat voor de hele samenleving geldt. Luchtverontreiniging is lange tijd gezien als een (niet zo erg belangrijk) deelbelang, maar is sinds de laatste paar jaar, onder de noemer 'zure regen', een algemeen maatschappelijk belang geworden.

Mijn indruk is dat de natuurbescherming nu nog voornamelijk kenmerken vertoont van een deelbelang, maar wel sterke potenties heeft om tot een algemeen maatschappelijk belang uit te groeien. Daarvoor is het nodig dat de natuurbeschermingsbeweging zich losmaakt van haar sectorale positie en een zodanig breed draagvlak verwerft dat zij doordringt tot de politieke agenda.

Overbrugbare plaatsen

Een natuurbeschermingsbeweging die bezig is uit te groeien tot een algemeen belang en méér wil zijn dan een optelsom van een aantal afzonderlijke organisaties, komt onherroepelijk voor scheidslijnen en kloven te staan. Het is onze opgave om in die situaties niet langer stereotiep gedrag te vertonen en ons naar elkaar toe en van de kloof af te wenden, doch om de overbrugbare plaatsen van de kloof op te zoeken. Wij moeten de verbinding vinden.

Grijs en groen

De eerste van de zes breuklijnen die ik in willekeurige volgorde onderzoek, betreft de scheiding tussen milieu en natuur, ook wel 'het grijze en het groene milieu' genaamd. Onderscheidend kenmerk is de gezondheid van de mens.

Waar deze rechtstreeks in het geding is, zoals bij de kwaliteit van water, bodem en lucht, is het milieu grijs. Overal elders groen.

Vanuit een welbegrepen eigenbelang willen natuurbeschermers wel eens op de rijdende milieutrein springen en proberen bijvoorbeeld met een begrip als 'ecologische basiskwaliteit' aan het milieubeleidsplan mee te doen. Maar de omarming mag vooral niet te knellend worden. Dan keren natuurbeschermers het liefst zo snel mogelijk op hun schreden terug. Om zich in te graven.

De moeizame verhouding tussen vogelbeschermers en voorstanders van windenergie is hiervan een voorbeeld. Groen en grijs zijn het er over eens dat kleinschaliger energie-opwekking goed is voor het milieu. Maar als het aankomt op de lokatie van de windturbine, geven vogelbeschermers niet thuis. Op zich begrijpelijk: vogels hebben al zó te lijden van verkeer, hoogspanningsleidingen, stadsuitbreiding en versnippering van hun leefgebieden dat niemand zit te wachten op een nieuwe potentiële bedreiging. En dat laatste zijn windturbines zeker. Ook voor wie de uitdrukking 'windmolens-gehaktmolens' te demagogisch is. Windturbines dienen immers bij voorkeur geplaatst te worden op windrijke lokaties en die vallen in Nederland vrijwel steeds samen met refugia van de toch al zo kwetsbare water- en moerasvogels. Dat vogelbeschermers en windenergie-lobbyisten elkaar tegenkomen, is dus niet verwonderlijk. Dat zij in eerste instantie niet van wijken willen weten, evenmin. De vraag is alleen: hoe nu verder? Hoe kan een egestelling worden vermeden?

Het lijkt mij een zinvolle weg om afspraken tussen enerzijds elektriciteitsproducenten en anderzijds vogelbeschermers te maken over de inrichting van enkele proefprojecten. In zo'n project kan onder gecontroleerde omstandigheden de precieze invloed van windturbines op vogels worden nagegaan. In de afspraken moet ook worden vastgesteld hoe de beide partijen zullen reageren op mogelijke uitkomsten. Als nu reeds wordt overeengekomen dat Vogelbescherming haar verzet staakt wanneer de proefprojecten niet negatief uitvallen voor de vogels en dat de elektriciteitsmaatschappijen zullen afzien van claims op vogelgebieden als de projecten wel negatief uitvallen voor vogels, dan zal al veel gewonnen zijn.

Het is alweer meer dan twee jaar geleden dat W. ter Keurs op een symposium voorstelde dat de partijen zouden proberen een 'sociaal contract' te sluiten. Sedertdien worden, voorzover mij bekend, moeizame besprekingen gevoerd tussen natuurbeschermers en energieproducenten, maar het eerste contract moet nog worden opgesteld.

Huisdieren en wilde dieren

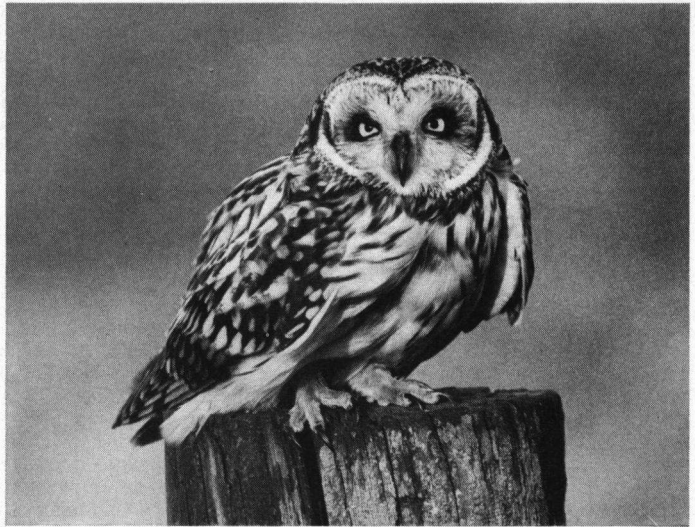
Dierenbeschermers en natuurbeschermers leven in twee werelden. Weliswaar nemen dierenbeschermers de grenzen niet zo nauw (zij richten zich ook wel eens tegen de sportjacht), maar door de bank genomen zijn huisdieren toch hun voornaamste zorg. Natuurbeschermers betreden dat terrein nimmer. Ik heb de indruk dat zij met een zekere neerbuigendheid op die 'sentimentele' dierenbeschermers neerzien. In ieder

Voor een kip die de weg oploopt remt een weldenkend mens net zo goed als voor een overvliegende Fazant.

Foto: Henk Hamsen.

Vogelasielen tonen dat vogels van waarde zijn. Als een Velduil wordt aangereden, kortom door mensen in het nauw wordt gebracht, staan andere mensen (asielhouders) klaar om te helpen.
Foto: Henk Harmsen.

geval zien zij hen niet als bondgenoot, in welke strijd dan ook.

Dat is heel kortzichtig. Niet zozeer omdat de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Huisdieren een organisatie is met 100.000 leden, alswel omdat de scheidslijn huisdier-wild dier voor het gros van de mensen niet reëel is. Dagsmensen genieten net zo van koeien en schapen in de wei als van Konijnen en Fazanten in de duinen. De meesten gaat het net zo aan het hart dat een boer zijn vee verwaarloost, als dat een jager op Fazanten schiet. Dieren zijn dieren, en wat doet het er toe of zo'n dier 'gedomesticeerd' of 'cultuurvolger' heet of los van de mensen zijn eigen leven probeert te leiden? Het dier is er toch niets meer of minder om? Voor een kip die de weg oploopt, remt een weldenkend mens net zo goed als voor een overvliegende Fazant of Velduil.

Bovendien vergeten natuurbeschermers iets heel belangrijks. De eerste ervaringen met dieren doen mensen doorgaans op met huisdieren. De omgang met het huisdier leert de mens (het kind) dat het dier geen manipuleerbare machine is, maar een levend wezen met gevoel, behoeften en eigenaardigheden. Dat je met een dier kunt praten en spelen. Dat het dier een eigenwaarde heeft en dat je ervan kunt houden. Aldus wordt veelal op een ontvankelijke leeftijd en in de dagelijkse leefwereld van het kind een hechte en vanzelfsprekende basis gelegd voor een vertrouwde omgang met het dier. Een basis waarop natuur- en milieu-educatie later kunnen voortbouwen. Waar die basis ontbreekt, heeft zo'n educatie of goedbedoelde voorlichtingsactie geen enkele voedingsbodem. Ik zeg niet dat de mens geen natuurbeschermers kan worden zonder ooit een huisdier te hebben gehad. Maar andersom loopt er wel degelijk een lijn: door met een dier te leven, leert de mens het dier waarderen. En zo'n mens is in beginsel bereid ook de wilde fauna met égard tegemoet te treden. Natuurbeschermers moeten dan wel ophouden de verschillen nodeloos uit te diepen.

Soorten en individuen

Soortnamen zijn etiketten ter identificatie van ordening van concrete individuen. In de natuur bestaan alleen individuen, terwijl soorten (en in het verlengde hiervan ook families, geslachten, ordes, populaties, ecotopen en geotopen) slechts in de voorstellingswereld van de bioloog bestaan. Categorieën van de ene wereld klakkeloos overplanten naar de andere wereld is niet wijs. De terminologie van de bioloog heeft zeker zijn waarde - in de biologie. Maar de bescherming van de natuur hoort te beginnen en te eindigen bij de bescherming van individuele dieren en planten. Uit effectiviteitsoverwegingen moge het dienstig zijn om hele gebieden ineens tot reservaat te verklaren en uit tactische overwegingen moge het verstandig zijn om te spreken van bedreigde 'soorten', maar dit neemt allemaal niet weg dat de bescherming van de levende natuur au fond niets anders kan betekenen dan dat de mens zorg aan de dag legt voor concrete dieren en planten. Derhalve is de tegenstelling soortbescherming versus individubescherming een schijntegenstelling (Gallacher 1988b).

In dit licht is het jammer te moeten constateren dat natuurbeschermers soms wat ongemakkelijk reageren op vogelasielen. Het algemeen herstelpercentage van 52% overtuigt hen niet van het nut en zij blijven hameren op het feit dat zelfs de 17.000 vogels die jaarlijks worden opgeknapt voor de bescherming van populaties en soorten slechts een druppel op de gloeiende plaat vormen. Daarmee missen zij het werkelijke belang van vogelasielen. Vogelasielen zijn er in eerste instantie om vogels te revalideren die door toedoen van de mens gewond zijn geraakt of ziek zijn geworden. Waarom zouden wij ons eigenlijk bekommeren om het lot van vogels die door ons in de problemen zijn geraakt? Omdat vogels van waarde zijn. Vogelasielen tonen dat. Zij maken de zorg zichtbaar waarmee wij vogels behoren te omringen. Als zwanen verstikt raken in vistuig, als Merels aangereden worden, als Zeekoeten in geloosde olie terechtkomen, kortom als mensen

vogels in het nauw brengen, staan andere mensen (asielhouders) klaar om te helpen (Gallacher 1988a).

Vogelasielen schragen de maatschappelijke basis van vogelbescherming. Natuurbeschermers kunnen met een gerust hart hun verlegenheid met asielen, wintervoeding, nestkastjes en al die andere 'niet-structurele' individugerichte activiteiten opgeven. Het zijn activiteiten die goed passen binnen het bevorderen van een maatschappelijk bewustzijn.

Beschermers en liefhebbers

Zwart-wit gezegd zijn vogelbeschermers mensen die de vogels het liefst zien vliegen en vogel-liefhebbers mensen die de vogels het liefst in een kooitje opsluiten. En misschien ligt het in werkelijkheid ook wel zo. De harde tegenstelling vindt men in ieder geval terug in de onverzoenlijke houding die de partijen tegenover elkaar innemen, compleet met beeldvorming, wederzijds wantrouwen en gebrek aan inschikkelijkheid. Historisch is het allemaal heel begrijpelijk: de vogelbescherming is immers voor een deel voortgekomen uit de verbeterde strijd tegen de ongebreidelde vogelvangst. Hoewel zij in die strijd aan het langste eind heeft getrokken, is de sijsjeslijmerij nooit geheel uitgeroeid. Terecht zijn vogelbeschermers bang dat ongewenste praktijken weer de kop opsteken. Daar staat tegenover dat de vogel-liefhebberij aanzienlijk heeft moeten inbinden: het houden van Europese kooivogels is tot een handvol soorten teruggebracht, vogels mogen niet meer gevangen worden, de handel is verboden en het vervoer aan strikte regels gebonden. Terecht zijn vogel-liefhebbers bang dat hun hobbymogelijkheden nog verder worden teruggedrongen (Gallacher 1988c).

Maar angst is een slechte raadgever. Zonder de verschilpunten te verdoezelen, kan toch gezocht worden naar punten van overeenstemming. Die punten bleven tot nu toe onderbelicht, maar ze bestaan natuurlijk wel. Beide groeperingen zijn geïnteresseerd in vogels en hebben er veel tijd en inspanning voor over om vogels te bestuderen en te verzorgen. Tijd en inspanning die nu voor een deel verdaan worden in een stellingenoorlog. Vogelbeschermers en vogel-liefhebbers vertegenwoordigen sociaal uiteenlopende groeperingen en contacten daartussen bevorderen een hechtere maatschappelijke verankering van de gemeenschappelijke waarden.

Cultuur en natuur

Hoewel belangstelling voor natuur en belangstelling voor cultuur absoluut niet strijdig zijn, worden natuur-liefhebbers en de liefhebbers van kunst en cultuur toch beschouwd als verschillende publieksgroepen. Voor de een worden reservaten, bezoekerscentra en natuurhistorische musea in stand gehouden en voor de andere galerieën, beeldenroutes en kunstmusea. Slechts bij uitzondering kruisen zij elkaars pad. Nationaal Park De Hoge Veluwe met museum Kröller-Müller is daarvan een voorbeeld. Hier en daar gaan kunstenaars een paar stappen verder en plaatsen artefacten als culturele signalen in het

landschap, argwanend - zo niet misprijzend - bekeken door natuurbeschermers. Maar natuurbeschermers hoeven helemaal niet zo afwijzend te zijn. Landgoederen, zoals die in beheer bij Natuurmonumenten en provinciale landschappen, bestaan doorgaans uit een landhuis met omliggende gronden. Als zodanig vormen zij een combinatie van natuur en cultuur en worden ook als zodanig door de bezoekers gewaardeerd. In die gevallen waarin het huis voor bezoekers is opengesteld (Rosendaal, Cannenburgh, Huis Bergh en nog vele andere) is het mijn stellige indruk dat het publiek minstens evenveel geniet van de architectuur en de inrichting van de gebouwen als van de dieren, de planten en het landschap rondom. Om het nog iets pregnanter uit te drukken: ik geloof dat het gros van de bezoekers geen principiële grens trekt tussen terrein en gebouwen. Als dat juist is, doen natuur-beherende instanties er goed aan om in navolging van de zo succesvolle Engelse National Trust het administratieve onderscheid tussen natuur en cultuur niet te verabsoluteren, maar het publiek te volgen in zijn verbindende gang.

Vogelwachters en boerenjagers

Over het beheer van weidevogels, het beleid inzake het ver- of bejagen van ganzen, de omgang met kleine roofdier-tjes en kraaiachtigen, de bestrijding van Mollen en Muskratten, het rapen van kievitseieren of het bemesten van slootranden kunnen natuurbeschermers en boeren fiks met elkaar van gedachten verschillen. De controverse speelt niet alleen op het niveau van individuen (micro) en organisaties (meso), maar ook op macroniveau (de maatschappij). Op dat macroniveau wordt gestreden om het behoud en herstel van natuurwaarden in landbouwgebieden en de aangrenzende natuurterreinen. De mogelijkheden die men bespreekt, zijn scheiding en verweving. Met name in de gebieden met intensieve landbouw en veeteelt lijkt voor de natuurbescherming weinig eer te behalen, zodat scheiding daar wellicht de voorkeur verdient. Maar wat goed is voor één niveau, hoeft dat nog niet te zijn voor een ander niveau. Op micro- en mesoniveau bepleit ik verweving en wel in de zin van zoveel mogelijk samenwerken en controverses oplossen door overleg en compromissen. Op deze manier hebben boeren en natuurbeschermers in het Groningse Zuidelijk Westerkwartier elkaar weten te vinden toen een conflict dreigde rond de Zwarte Kraai (Oosterveld 1988). De boeren waren van mening dat de toegesloten Zwarte Kraaien de oorzaak waren van de lokale achteruitgang van bepaalde soorten weidevogels. Vandaar dat ze een verhoogd 'afschot' bepleiten. De natuurbeschermers stelden hier tegenover dat doodschieten zinloos was, omdat de plaats van iedere gedode kraai onmiddellijk weer door een levende zou worden ingenomen. Bovendien meenden zij dat de werkelijke bedreiging voor weidevogels gezocht moest worden in de intensieve landbouwmethoden. Hierop heeft de Groningse Milieufederatie het initiatief genomen tot een veldonderzoek, in nauwe samenwerking met boeren en natuurbeschermers. Bei-

Waren de toegenomen Zwarte Kraaien de oorzaak van de achteruitgang van bepaalde soorten weidevogels in het Groningse Zuidelijk Westerkwartier?
Foto: Henk Harmsen.

de groeperingen waren vertegenwoordigd in de begeleidingscommissie. Twee van de vier boeren waren tevens jager in de onderzoekgebieden. De leden van de begeleidingscommissie konden het verloop van het onderzoek op de voet volgen en hebben zich akkoord verklaard met de conclusie. Dit was strategisch van groot belang, want in de publiciteit die volgde op het onderzoek, bleken de commissieleden zich op belangrijke momenten in de discussie te mengen met als gevolg dat de vaste patronen werden doorbroken. Hoewel de gemoederen tijdens de informatiebijeenkomst in Doezum hoog opliepen, bleek toch dat de belanghebbenden bereid waren de onderzoekresultaten te aanvaarden. Ik meen dat dit onderzoek model kan staan voor vergelijkbare situaties met belangentegenstellingen tussen boeren(-jagers) en natuurbeschermers.

Wat te doen?

Ongetwijfeld zullen er nog meer breuklijnen aan te wijzen zijn die een scheiding vormen tussen natuurbeschermers onderling of tussen natuurbeschermers en andere groeperingen. Voor het moment zijn de zes hier besproken breuklijnen genoeg. Zij dienen immers als illustratie van mijn overtuiging dat de natuurbeschermingsbeweging zich een breder maatschappelijk draagvlak kan verwerven. Wat ik niet voor mijn rekening wil nemen, is de aanbeveling dat natuurbescherming, om maar in de gunst van een breder publiek te raken, modieuze of populistische standpunten moet gaan omhelzen. Deze opportunistische strategie zal vroeg of laat zichzelf afstraffen. Mijn stelling is genuanceerder en ingewikkelder: teneinde als een algemeen maatschappelijk belang (en niet als een sectoraal belang) op de politieke agenda terecht te komen, moet de natuurbeschermingsbeweging laten zien dat wat zij wil, niet alleen gesteund wordt door een beperkte groep belanghebbenden. De natuurbeschermingsbeweging moet ook voeling weten te houden met die groeperingen die gezien hun doelstellingen misschien andere (eventueel zelfs contraire) taken, doeleinden of ideologieën heb-

ben, maar in de praktijk van alledag de natuurbeschermingsbeweging nabijkomen. Juist daar is het verkennen van eventuele kloven en opzoeken van overbrugbare plaatsen aan de orde. De natuurbeschermingsbeweging moet zichzelf niet opsluiten in orthodoxie en strikt ecologisch verantwoorde natuurbeelden. Zij zal dan de aansluiting missen met al die mensen die wat minder wetenschappelijk geïntereerd zijn of voor wie de natuur niet het eerste referentiepunt is. Dit betekent niet dat de eigen standpunten verloochend moeten worden of dat voortdurend water bij de wijn gedaan moet worden, zodat op den duur het eigen standpunt voor niemand meer herkenbaar is. Het is goed denkbaar en maatschappelijk gezien ook heel zuiver om duidelijk te zijn over conflictpunten en de tegenstander op die punten met open vizier te bestrijden. Tegelijkertijd kan op andere punten de overeenstemming gezocht worden. In plaats van een uiterste positie binnen de maatschappelijke arena, wens ik de natuurbeschermingsbeweging een positie toe in het middenveld. Maar die positie kan zij alleen innemen wanneer zij een netwerk van relaties met andere groeperingen aangaat. De natuurbeschermingsbeweging is niet een uiteinde van een lijn, maar een mozaïek.

Samen praten, werken en onderzoeken

Organisaties binnen de natuurbeschermingsbeweging (bijvoorbeeld Stichting Kritisch Faunabeheer en Stichting Natuur en Milieu) kunnen desgewenst wel een hoekpositie innemen. Dat bevordert de duidelijkheid en sterkt wellicht hun strategische positie. Maar een beweging valt niet samen met haar organisatie. Binnen een beweging is meer gaande. Individuen, ad hoc groeperingen, informele verbanden en dergelijke kunnen ook zeer actief zijn. Juist daarbij wordt afgeweken van de gebaande paden, van de gestructureerde interactie tussen officiële organisaties en worden andere, eigen routes geëxploreerd. Ik geloof dus niet in nog een nieuwe officiële organisatie. Geen koepel of een raad, die de uiteenlopende belangen bijeen moet brengen. Ik zie eerder heil in eigen initiatieven van jonge (of oude) 'honden'.

Waarheen voeren de ongebaande wegen? Ik ken niet het einde van de reis, doch volsta slechts met de richting te wijzen. Uit de zes voorbeelden hierboven, is al enigszins duidelijk geworden in welke richting mijn gedachten gaan. Gesprekken tussen de verschillende partijen zijn altijd nuttig. Wanneer bijvoorbeeld vogelbeschermers en vogelliefhebbers 'on speaking terms' met elkaar raken, kunnen zij wederzijds de punten van herkenning en verwantschap opzoeken. Zij kunnen gezamenlijk beeldvorming en vooroordelen afbreken en elkaar grotere duidelijkheid verschaffen over de resterende geschilpunten en de bijbehorende achtergronden, overwegingen en vooronderstellingen. Zulke gesprekken moeten niet uitsluitend door besturen worden gevoerd, want dan zouden ze kunnen vastlopen in uitwisseling van verenigingsstandpunten - ook nuttig, maar bij lange na niet zo ingrijpend als dat wat ik hier bepleit. Laat lokale vogelwachters maar eens een kijkje gaan nemen op een vogeltentoonstelling in hun woonplaats! En nodig kooivogelhouders maar eens uit voor het bijwonen van een vogelwachtbijeenkomst! Zo raak je vanzelf met elkaar aan de praat.

Naast gesprekken zijn ook gemeenschappelijke activiteiten van belang. Vogelbeschermers en dierenbeschermers kunnen gezamenlijk werken aan vogelrevalidatie en wintervoederingsactiviteiten. Ook het bouwen, plaatsen en controleren van nestkasten leent zich goed voor samenwerking.

En ten slotte kan ook wetenschappelijk onderzoek een bijdrage leveren aan het oplossen van

geschilpunten. Soms is het mogelijk om een meningsverschil te vertalen in termen van mogelijke onderzoekresultaten. De Groningse kraaienkwestie was hiervan een voorbeeld. De ene groepering meent dat kraaien verantwoordelijk zijn voor de achteruitgang van weidevogels, de andere ontkent. Een objectieve studie kan uitwijzen wat daadwerkelijk het geval is. Ook ten aanzien van de eventuele invloed van windturbines op vogels kunnen meningen vervangen worden door feiten. Belangrijk in zo'n situatie is wel dat de betrokkenen zich committeren aan het onderzoek. Zij dienen dus nauw betrokken te worden bij de opzet en inrichting van het onderzoek, maar ook bij de interpretatie van de uitkomsten. Gebeurt dit niet, dan grijpen de partijen de kans om zich van het onderzoek te distantiëren of om de resultaten naar de eigen vooringenomen standpunten toe te buigen.

Waarop zullen deze gesprekken, gezamenlijke activiteiten en onderzoeken uitlopen? Zoals gezegd, het eindstation ken ik niet, want ik ben geen profeet. Ik weet slechts dat samen praten, werken en zoeken in staat is onnodige tegenstellingen te overbruggen. Ik ben niet bang dat het gedachtengoed van de natuurbescherming zal verwateren. Integendeel, waar oneigenlijke barrières en koudwatervrees nu tot stagnatie leiden, zal met het wegnemen van hindernissen een vlotte doorstroming mogelijk zijn.

Ecologisch inzicht en liefde voor de levende natuur, de twee 'boodschappen' die het algemeen belang van natuurbescherming aangeven, zullen aldus makkelijker kunnen doordringen.

■ Dr. H.P. Gallacher, Akkerdistel 18, 7422 MA Deventer.

Noten

1) Dat dit in werkelijkheid toch niet altijd zo is geweest, blijkt bijvoorbeeld uit een opmerking van Quéne die, sprekend over de jaren vijftig, stelt: *'Natuurmonumenten had bovendien niet erg veel leden. Zo'n 20.000 ongeveer. Van Tienhoven, die tientallen jaren de scepter over de vereniging zwaaide, vond een grote achterban, een groot maatschappelijk draagvlak, kennelijk ziet zo belangrijk'* (F. Maas (1988): *leder lid moet zijn verhaal klaar hebben*. Natuurbehoud 19 (4): 106).

Het 'eigene' van natuurbeschermers en hun organisaties blijkt eveneens uit de volgende verklaring van J.A. Nijkamp over de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging: *'Ons ledenbestand gaf, maatschappelijk gezien, nooit een weerspiegeling van de samenstelling van onze bevolking. Met name het r.k. volksdeel en de orthodox-protestanten waren ondervertegenwoordigd, evenals 'de arbeiders'* (Nijkamp, J.A.: *Tachtig jaar Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging 1981 Hoogwoud* bladzijde 205).

2) Vogelliefhebbers treft men vooral aan onder de lager geschoolden, van middelbare leeftijd, met zwaartepunten in Oost- en Zuid-Nederland. Vogelbeschermers zijn over het algemeen hoger geschoold, verspreid over alle leeftijden (ook jongeren) en hebben een zeker zwaartepunt in de Randstad.

3) De politieke verantwoordelijkheid voor natuurbehoud ligt bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en die voor monumentenzorg en cultuur bij het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

LITTERATUUR:

Gallacher, H.P. (1988a): Het dédain van biologen. De Gids 151 (7/8): 500-503.

Gallacher, H.P. (1988b): Het nut van vogelasielen. Het Vogeljaar 36 (2): 72-75.

Gallacher, H.P. (1988c): Van vogels houden. Vogels 8/47 : 216-219.

Margadant, M. (1988): Dierenjuf. Natuureducatie en de relatie tussen jonge kinderen en dieren. Utrecht, bladzijde 45.

Oosterveld, E. (1988): Kraaien en weidevogels in het Zuidelijk Westerkwartier. Argus 13 (2): 6-8.